

Sygn. akt IV CSK 654/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 czerwca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jan Górowski (przewodniczący)

SSN Zbigniew Kwaśniewski (sprawozdawca)

SSN Anna Owczarek

w sprawie z powództwa Przedsiębiorstwa Handlowo - Usługowego "P."
Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w B.
przeciwko M. W. i E. W.o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 17 czerwca 2016 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 20 lutego 2015 r.,

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od strony powodowej
na rzecz pozwanej E. W. kwotę 3600 zł (słownie: trzy tysiące
sześćset złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Strona powodowa P. Spółka z o.o. wniosła o zasądzenie od pozwanego M. W. kwoty 271.000 zł z tytułu niezapłaconej powódce należności wynikającej z faktury za zakupione przez tego pozwanego części do maszyn rolniczych. Domagała się równocześnie zasądzenia tej kwoty od pozwanej E.W. z ograniczeniem jej odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością majątkową.

Sąd I instancji uwzględnił powództwo w stosunku do pozwanego M. W., natomiast oddalił powództwo skierowane przeciwko pozwanej E. W.

Po rozpoznaniu apelacji powódki oraz pozwanego M. W., Sąd Apelacyjny oddalił obie apelacje i orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego stosownie do wyniku sporu.

Uzasadniając oddalenie apelacji strony powodowej Sąd drugiej instancji stwierdził, że pozwana żona dłużnika E. W., nie będąc osobistym dłużnikiem powódki, nie mogła zostać bezpośrednio pozwana o zapłatę należności wynikającej z umowy zawartej przez pozwanego jej męża z powódką. Sąd ten uznał, że określona w art. 41 § 1 k.r.o. możliwość zaspokojenia wierzyciela z majątku wspólnego nie oznacza, że małżonek dłużnika staje się odpowiedzialny za zobowiązanie zaciągnięte przez dłużnika, ponieważ nie staje się on dłużnikiem w znaczeniu prawa materialnego i to także z chwilą stania się dłużnikiem egzekwowanym po nadaniu przeciwko niemu klauzuli wykonalności (art. 787 k.p.c.).

Za bezprzedmiotowe uznał Sąd Apelacyjny zarzuty apelacji powódki nakierowane na zanegowanie stanowiska, że mimo obowiązywania w małżeństwie pozwanych ustroju wspólności majątkowej wymagana była zgoda żony na zawarcie umowy dotyczącej zakupu maszyn, ponieważ w ocenie tego Sądu nie była to czynność prawna przekraczająca zarząd majątkiem wspólnym pozwanych.

Bezprzedmiotowość tego zarzutu uzasadnił Sąd odwoławczy przedstawioną w postępowaniu apelacyjnym umową z 2000 r. zawartą w formie aktu notarialnego o rozdzielności majątkowej pozwanych, wskazującą, że w dacie zawarcia przez pozwanego umowy sprzedaży maszyn, tj. w dniu 18 sierpnia 2003 r., nie istniała już pomiędzy pozwanymi małżonkami wspólność majątkowa. W konsekwencji Sąd

Apelacyjny uznał rozstrzygnięcie Sądu I instancji w ostatecznym rezultacie za zasadne.

Strona powodowa zaskarżyła skargą kasacyjną wyrok Sądu Apelacyjnego w pkt I w części oddalającej jej apelację od wyroku oddalającego powództwo przeciwko pozwanej E. W. oraz w pkt III zasądzającym od powódki na rzecz pozwanej koszty postępowania apelacyjnego.

W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej powódka zarzuciła błędną wykładnię art. 41 § 1 k.r.o. w brzmieniu sprzed nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 17 czerwca 2004 r. (Dz.U. Nr 162, poz. 1691). W ocenie strony skarżącej, błędnym jest przyjęcie przez Sąd odwoławczy, że wierzyciel nie może wytoczyć jednoczesnego powództwa zarówno przeciwko swojemu dłużnikowi osobistemu jak i przeciwko jego małżonkowi, pomimo, że małżonek ten również jest dłużnikiem i ponosi odpowiedzialność za cudzy dług, jedynie z ograniczeniem tej odpowiedzialności do majątku wspólnego.

Zarzuty mieszczące się w ramach drugiej podstawy kasacyjnej obejmują niezastosowanie art. 319 k.p.c., skutkujące oddaleniem powództwa przeciwko małżonkowi dłużnika, pomimo że jest on również dłużnikiem odpowiadającym w sposób ograniczony za dług swego małżonka, oraz niewłaściwe zastosowanie art. 378 § 1 k.p.c. polegające na nierozpoznanie zarzutów podniesionych przez powódkę w postępowaniu apelacyjnym.

Zarzut naruszenia przez niewłaściwe zastosowanie art. 328 § 2 k.p.c. uzasadnia skarżąca zaniechaniem odniesienia się w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku do jej zarzutów oraz niewskazaniem przyczyn pominięcia dowodów w postaci dokumentów przedłożonych w apelacji.

Strona powodowa wniosła o uwzględnienie skargi kasacyjnej przez wydanie orzeczenia reformatoryjnego, a ewentualnie o wydanie orzeczenia kasatoryjnego.

Pozwana E. W. w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniosła o jej oddalenie w całości oraz o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego od powódki.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W orzecznictwie przyjmuje się, że skarga kasacyjna może być oparta na zarzutach naruszenia art. 328 § 2 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. (postanowienie SN z dnia 22 maja 2013 r., III CSK 293/12, SNC 2013/12/148). Uwzględnienie jednak skargi kasacyjnej na tej podstawie może jednak nastąpić, jeżeli doszło do takiego naruszenia art. 328 § 2 k.p.c., które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, ponieważ kontrola kasacyjna zaskarżonego orzeczenia nie jest możliwa, wobec braku jasności motywów wydania zaskarżonego orzeczenia.

Taka sytuacja w niniejszej sprawie jednak nie wystąpiła. Strona skarżąca, uzasadniając ten zarzut na s. 13 uzasadnienia skargi kasacyjnej nie wskazuje, do których jej zarzutów natury procesowej i materialnoprawnej, a podniesionych w apelacji (k. 280 - 287v.) nie odniósł się Sąd II instancji, podobne jak nie wskazuje do których dowodów z dokumentów powołanych przez Powódkę nie odniósł się Sąd odwoławczy. Tymczasem uzasadnienie zarzutu naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. musi wykazywać, które z niezbędnych elementów składowych uzasadnienia orzeczenia zostały przez Sąd pominięte w uzasadnienie zaskarżonego wyroku i w czym ma się wyrażać istotny wpływ precyzyjnie wyartykułowanych naruszeń na wynik sprawy. Strona skarżąca tych elementów nie wykazała, a zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku motywy rozstrzygnięcia w pełni pozwalają na jego merytoryczną kontrolę kasacyjną. Brak precyzyjnego wyartykułowania przez skarżącą elementów materiału dowodowego zebranego w postępowaniu przed sądami obu instancji, a pominiętych w jej ocenie przez Sąd odwoławczy, również nie uzasadnia zarzutu naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. i to w stopniu mogącym mieć istotny wpływ na wynik sprawy.

Zarzut naruszania art. 319 k.p.c. przez jego niezastosowanie przez Sąd Apelacyjny uzasadniono przyjętym w skardze kasacyjnej błędnym założeniem, że pozwana małżonka pozwanego dłużnika osobistego powódki ponosi odpowiedzialność wobec jego wierzyciela na podstawie art. 41 k.r.i.o., co miałoby uzasadniać uwzględnienie także i wobec niej powództwa, jako osoby ponoszącej odpowiedzialność za dług swego małżonka z ich majątku wspólnego.

Tymczasem niezakwestionowanym skutecznie elementem ustaleń faktycznych, przyjętych za podstawę orzekania przez Sąd drugiej instancji, jest

stanowcze ustalenie, że także w dacie zawarcia umowy sprzedaży pozwanemu maszyn rolniczych, tj. w dniu 18 sierpnia 2003 r., nie istniała już pomiędzy pozwanymi małżonkami ustawowa wspólność majątkowa, wobec zawarcia przez nich w dniu 30 października 2000 r. w formie aktu notarialnego umowy wyłączającej wspólność ustawową majątkową. To ustalenie zasadnie uznał Sąd odwoławczy za okoliczność czyniącą bezprzedmiotowymi zarzuty apelacji, wobec oparcia ich na błędnym założeniu obowiązywania między pozwanymi ustroju małżeńskiej wspólności majątkowej w dacie zawarcia między powódką a pozwanym M. W. umowy, będącej źródłem wierzytelności powódki.

W tej sytuacji przepis art. 41 § 1 k.r.o. w brzmieniu sprzed nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 162, poz. 1691) nie znajdował w tej sprawie zastosowania, ponieważ określał on sposób zaspokajania się wierzyciela jedynie z majątku wspólnego małżonków, a który to ustrój ustawowy pozwani małżonkowie wyłączyli umową zawartą w formie aktu notarialnego niemal trzy lata wcześniej w stosunku do daty zawarcia przez pozwanego z powódką umowy sprzedaży (zob. uzasadnienie wyroku SN z dnia 5 lutego 2015 r., V CSK 246/14, niepubl.).

Brak podstaw do zastosowania, w ustalonym w tej sprawie stanie faktycznym, art. 41 § 1 k.r.i.o. czyni więc bezprzedmiotowym zarzut błędnej jego wykładni wskutek odmowy przyjęcia, że przepis ten jest podstawą prawną odpowiedzialności także małżonka dłużnika osobistego i przyznaje temu małżonkowi także status dłużnika. Dokonywanie oceny zarzutu błędnej wykładni jest niezbędne w odniesieniu do przepisu, który bezspornie znajduje zastosowanie w stanie faktycznym sprawy.

Marginesowo można więc stwierdzić, że w judykaturze zdecydowanie dominuje stanowisko, iż przyznanie wierzycielowi, którego osobistym dłużnikiem jest tylko jeden z małżonków, możliwości żądania zaspokojenia z ich majątku wspólnego, nie powoduje, że drugi z małżonków staje się dłużnikiem w znaczeniu prawa materialnego i to także z chwilą nadania przeciwko niemu klauzuli wykonalności. Małżonek, który sam nie był stroną czynności prawnej generującej

powstanie zobowiązania do świadczenia wobec wierzyciela nie staje się więc jego współdłużnikiem, a obowiązkiem takiego małżonka jest jedynie znoszenie egzekucji z majątku wspólnego.

Innymi słowy, w orzecznictwie niemal jednomyślnie przyjęto, że jeżeli jeden z małżonków nie jest bezpośrednim dłużnikiem osobistym wierzyciela, a tylko ponosi odpowiedzialność ale w postaci obowiązku znoszenia egzekucji z majątku wspólnego, to wierzyciel może dochodzić spełnienia świadczenia tylko od tego małżonka, który jest jego dłużnikiem osobistym. Możliwość zaspokojenia się wierzyciela z majątku wspólnego małżonków na podstawie art. 41 § 1 k.r.i.o. nie oznacza więc, że współmałżonek dłużnika osobistego sam staje się dłużnikiem tego wierzyciela (wyrok SN z dnia 4 listopada 2010 r., IV CSK 141/10, niepubl.; wyrok SN z dnia 24 czerwca 2005 r., V CSK 799/04 niepubl.; uzasadnienie uchwały SN z dnia 24 października 2003 r., III CZP 72/03, OSP 2004/9/116; postanowienie SN z dnia 27 września 2000 r., V CKN 1506/00, niepubl.).

Podzielając wykładnię zaprezentowaną konsekwentnie w wyżej powołanych judykatach, skład orzekający w sprawie niniejszej nie aprobuje wyrażonego jednostkowego stanowiska, że nie ma przeszkód, aby wierzyciel wytoczył od razu powództwo przeciwko swemu dłużnikowi osobistemu oraz jego małżonkowi, który jest również dłużnikiem wierzyciela, tyle że nie osobistym (wyrok SN z dnia 6 grudnia 2012 r., III CSK 43/12, niepubl.), ale ponoszącym odpowiedzialność z przedmiotów objętych wspólnością. Ta rozbieżność wykładni nie ma jednak znaczenia dla rozstrzygnięcia wobec braku podstaw w ustalonym stanie faktycznym do stosowania art. 41 k.r.i.o.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. oraz na podstawie § 6 pkt 7 w zw. z § 13 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. (Dz.U. 2013, poz. 461), stosowanego z mocy § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. 2015, poz. 1800).

kc

jw